

af 70erne, da man tænkte paa at stifte det nuværende Burmeister og Wains Aktieselskab, kom en Børsmand til mig og spurgte, om jeg ikke kunde have Lyst til at være Parthaver i et saadant Skibsbyggeri, da Meningen var at indrette sig i stor Stil paa Refshaleen. Jeg sagde nej, det vilde jeg ikke, medmindre den Mand, der stod i Spidsen for dette Projekt, og som — det er jo en bekendt Sag — den Gang var Danmarks største Mand paa det økonomiske Omraade, vilde gøre et alvorligt Forsøg paa at købe Orlogsværftet og samtidig slutte en Overenskomst med Staten om fremtidig at udføre de Skibsbygningsforanstaltninger, som nu Orlogsværftet udfører for Staten. Hvis dette kunde ordnes, vilde jeg være med, saa kunde der blive Mening i det, saa kunde der blive tilstrækkeligt at udføre for et stort Skibsværft, saa vilde Betingelsen kunne skaffes til Stede for et Skibsbyggeri i stor Stil, og saa kunde det gøres med rimelig Bekostning. Jeg tror, begge Parter kunde være vel tjente dermed. Jeg tror slet ikke, det vilde være ødelæggende for Staten eller Marinen, om man var kommen til en saadan Ordning. Det er, som sagt, 30. Aar siden. Den Gang svarede der fra paa-gældende Side, at det var umuligt. Om der nogen Sinde er gjort Forsøg, ved jeg ikke. Det er rimeligt, det den Gang var umuligt. Det er tænkeligt, at det ogsaa er umuligt nu. Men jeg anser det ikke for Galsskab at tænke sig, at noget saadant kunde blive muligt en Gang i Fremtiden, og i saa Fald vilde det ikke være til nogen rimelig Nytte for Staten at have en lille By for Arbejdere henhørende under Statens Værksteder paa Orlogsværftet. Saa vilde det være langt lettere at løse Opgaven derved, at man affandt sig med Arbejderne i den Tid, Staten havde dem, paa den Maade, at man gav dem et Boligtillæg eller forhøjede deres Løn fremfor at bygge denne store og meget kostbare Karree af ny Arbejderboliger. Denne Side af Sagen vil jeg anmode det ærede Udvalg — jeg formoder, det bliver Finansudvalget, der faar med denne Sag at gøre — om at tage under Overvejelse og undersøge, om det ikke vilde være hensigtsmæssigt, alt vel beset — ikke at sælge Orlogsværftet nu men — at unnlade dette store ny Byggeforetagende og foreløbig gøre et Forsøg paa at ordne sig med en Del af Værftets Arbejdere paa anden Maade.

Marineministeren (Jøhnke): Den sidste ærede Taler gik en hel Del bort fra det

foreliggende Forslag. Det er ikke ganske let at svare omgaende paa Spørgsmaalet om Arbejderboliger, han vil have opført i Øresund, naar det en Gang bliver fyldt op, og ligeledes at komme ind paa et saa stort Projekt som, at Orlogsværftet skulde opgave sit Skibsbyggeri og overgive det til private. At private, kunde have Lyst til at faa Fingre i Orlogsværftets Skibsbyggeri, kan jeg godt forstaa, naar man ser, hvorledes det gaar, men vi tage paa det med en vis Varsomhed. I hvert Fald kan jeg forsikre det ærede Medlem, at det er et Spørgsmaal, som utvivlsomt ogsaa vil komme frem i Forsvarskommissionen, hvorledes man i det hele skal ordne dette Forhold, og der er ikke Tvivl om, at dette Resultat, som Forsvarskommissionen kommer til, ville vi i alt væsentligt være nødte til at bøje os for.

Det ærede Medlem (N. Andersen) og ligeledes det ærede Medlem for Kjøbenhavns 2den Valgkreds (Benzon) talte om, at vi skulde affinde os med vore Arbejdere, give dem et Tillæg i Stedet for at give dem ny Boliger, saa at de selv kunde bestemme, hvor de vilde bo. Jeg gød i Grunden vidst, hvordan man skulde bære sig ad med den Ting. Vi have i dette Øjeblik maaske 600 faste Arbejdere, og vi have 1,100 private Arbejdere. Skulde de lønnes forskelligt, de private og de faste? Eller, naar vi en Gang komme til det, at vi indskrænke vor faste Arbejdsstyrke, saa skulde vi atter ind paa ny Lønninger. Jeg tror, det er en upraktisk Tanke, den Tanke, som begge de ærede Medlemmer have udkastet. Det, som det staar paa, er jo, hvorvidt man overhovedet skal bygge Boliger for sine Arbejdere, og i den Henseende har jeg fremhævet baade i Bemærkningerne til Lovforslaget og ved mine Udtalelser ved Forslagets Forelæggelse her i Tinget, at jeg anser det for at være af allerstørste Betydning, at en Arbejdsgiver gennem billige Arbejderboliger er knyttet til sine Arbejdere. At det er til Held baade for Arbejderne og for Arbejdsgiverne, er der absolut ingen Tvivl om. Hvor det ærede Medlem for Kjøbenhavns 2den Valgkreds (Benzon) har sine Erfaringer fra herhjemme, ved jeg ikke. I Udlandet betragtes det som en given Sag. Enhver, der gør sig den Ulejlighed at følge med i Aviserne, vil bemærke, at der saa at sige ikke fremkommer en Trontale, uden at der bestandig staar fremhævet Betydningen af billige Boliger for Arbejderne. Jeg skal saaledes tage den allersidste Trontale — tror jeg — det er den, som blev holdt ved den